

Onzeker bestaan

Leven aan de rafelrand van de arbeidsmarkt

Nooit in de geschiedenis waren we zo rijk als nu. Maar niet iedereen profiteert daarvan mee. Honderdduizenden werknemers sprokkelen met hard werken een karig inkomen bij elkaar. Hun arbeidsomstandigheden zijn belabberd en van hun loon kunnen ze meestal niet fatsoenlijk leven. Ze werken op onmogelijke tijden. Sommigen hebben zelfs twee banen. Ze hoppen van het ene tijdelijke contract naar het andere, weten vandaag niet of ze morgen nog werk hebben. Ze liggen wakker omdat hun kinderen niet op zwemles kunnen. Ze voelen zich mislukt omdat ze in de supermarkt altijd genoeg moeten nemen met B-merken. En tijdens de recessie zijn ze vaak ook nog de eersten die eruit vliegen.

Vrouwen moeten economisch zelfstandig worden, ouderen moeten langer aan het werk blijven, werklozen moeten desnoods de arbeidsmarkt op geschopt worden. Een mooi beleidsstreven. Maar het resultaat is dat vrouwen, ouderen en ex-werklozen zich vaak niet gezien voelen, terwijl ze zich uit de naad werken. Je hoort ze eigenlijk nooit. Daar zijn ze te bescheiden voor. Maar angst speelt ook een rol. Sommigen vrezen zelfs voor ontslag als ze hun verhaal aan de grote klok hangen.

Geef de mensen om wie het gaat een gezicht, in woord en in beeld, luidde het verzoek van de FNV aan fotograaf Chris de Bode en schrijver Will Tinnemans. Laat zien wie ze zijn, die honderdduizenden werknemers in de schoonmaaksector, de glastuinbouw, de vleesverwerkende industrie, de postbezorging, de veelal verborgen sector van de huishoudelijke hulp, de supermarkten, de zorg, de taxirijders, de uitzendbureaus en de wereld van zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). Want het zijn die sectoren die bij elkaar de rafelrand van de arbeidsmarkt vormen. Niet omdat er iets mis zou zijn met de werknemers in die branches. Het werk zelf is meestal ook alleszins respectabel. Wat het onderste deel van de arbeidsmarkt het aanzien van een rafelrand geeft, is de combinatie van beroerde arbeidsomstandigheden, slechte betaling en een gebrek aan waardering door werk- en opdrachtgevers. De mensen die zich voor dit project hebben laten portretteren, zijn de schaamte voorbij. Ze hebben hun angst voor ontslag of andere represailles opzij gezet, omdat ze het belangrijk vinden dat Nederland dat leert kennen.

Een zeker bestaan - Gewoon Goed Werk

Aan de onderkant van de arbeidsmarkt is de sterke band tussen werkgever en werknemer sluipenderwijs vervangen door personeel dat liefst via uitzendbureaus, payroll-bedrijven of andere onpersoonlijke constructies te werk wordt gesteld. De mondiale markt vraagt om wendbare bedrijven, die snel kunnen schakelen van het ene product naar het andere, zelfs van het ene land of werelddeel naar het andere. Voorheen vingen bedrijven een conjunctureel dalletje op met financiële buffers die in goede tijden waren opgebouwd. Nu sluizen ze hun overwinsten door naar aandeelhouders, commissarissen en bestuurders die hun flexpersoneel in de lagere echelons van het bedrijf bij tegenvallende bedrijfsresultaten direct de wacht aanzeggen.

De overheid heeft lang het imago gehad van een goede werkgever die zekerheid biedt. Maar ook in de publieke sector is vooral voor lageropgeleiden sprake van een onzeker bestaan. Onderwijs, gezondheidszorg, openbaar vervoer en andere publieke voorzieningen moeten in deze tijd 'kosteneffectief' worden aangeboden. Door privatisering en verzelfstandiging zijn talloze mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt hun baan kwijtgeraakt. Dat betekent allerminst dat de post niet meer wordt rondgebracht of dat mensen thuis liggen te creperen omdat niemand hun wonden komt verzorgen. Die werkzaamheden worden allemaal gewoon nog verricht, vaak zelfs door dezelfde mensen. De verandering is dat die mensen slechter betaald worden. En ze moeten zich elke dag afvragen of ze morgen nog wel werk hebben.

De mensen in deze tentoonstelling staan model voor honderdduizenden Nederlanders die klem zitten omdat ze niet de juiste diploma's hebben en niemand bereid is in hen te investeren. Of omdat ze te oud en daardoor te traag zijn – en 'te oud' ben je tegenwoordig in veel bedrijven al rond je dertigste. Ze gaan er niet elk jaar op vooruit, ze hebben het zeker niet beter dan hun ouders, ze zien zich vaak zelfs gedwongen om extraatjes van hun ouders te accepteren. Voor hen is het nog maar de vraag of hun kinderen het beter zullen hebben dan zijzelf; ze weten immers vandaag niet wat de dag van morgen brengen zal.

De moed van de mensen die zich hier hebben blootgegeven, is voor de FNV een extra stimulans om met hen te zoeken naar verbetering van hun positie op de arbeidsmarkt. Af en toe een blijk van waardering en respect, een fatsoenlijk basisinkomen en iets meer zekerheid – dat is toch niets te veel gevraagd?

Praktische informatie

De tentoonstelling bestaat uit 20 tot 25 panelen. De panelen zijn 80 cm tot 1 meter breed en 220 m hoog. Ze zien er als volgt uit. De foto's zitten onderaan opgerold in een koker. Je rolt ze uit en bevestigt ze aan de standaard, die je uitschuift. Het voordeel van dit systeem is dat de tentoonstelling zowel in een gang geplaatst kan worden als in een rondje in een zaal. Ook twee keer een half rondje tegenover elkaar is mogelijk. De tentoonstelling kan ook kleiner gemaakt worden. We zetten dan bijvoorbeeld 15 panelen neer ipv 20.

Naast de grote foto kent het paneel een tekst.

De tentoonstelling kent een begin- en een eindpaneel. Hier wordt op summiere en ingetogen wijze het probleem en de richting voor verbetering geschetst. Op het begin- en eindpaneel staat klein het FNV-logo. Er is geen sprake van schreeuwerige reclame voor de FNV.

Onzeker bestaan maakt deel uit van de FNV-projecten Gewoon Goed Werk en Werkende Armen. De volledige levensverhalen van de geportretteerden zijn te lezen in *Onzeker bestaan*. Leven aan de rafelrand van de arbeidsmarkt, uitgeverij Nieuw Amsterdam, 160 pagina's, ISBN 978 90 468 0584 8, prijs € 14,95.

Projectleiding Ans Pelzer
Foto's Chris de Bode
Tekst Will Tinnemans
Ontwerp Peter Jonker

Aan de tentoonstelling zelf zijn geen (huur)kosten verbonden. Wel stellen we bronvermelding op prijs. De kosten voor het ophalen en wegbrengen van de tentoonstelling zijn wel voor rekening van de bibliotheek. Of u moet zelf voor het vervoer zorgen.

Voor vragen, opmerkingen of reserveringen kunt u zich tot ondergetekenden wenden.

Ans Pelzer: Ans.Pelzer@vc.fnv.nl 0 6 51 42 63 66

Tamanja Edzes: Tamanja.Edzes@vc.fnv.nl 020 5816321